

משרד החנוך והתרבות - המחלקה לתרבות תורנית

ג. ל. ר. נ. ד. ת. ל. ע. י. ג. ז. ר. ב. פ. ר. ש. ת. ה. ש. ב. ר. ע.
ערוכים בידי צמחה ליבוביץ - שנת העשרים

20

ת. צ. ר. ה. (תשכ"א)

לפרשת תרומה - תשכ"א
לא הופיע ג. ל. ר. ד. ו.

הפטרה לשבת זכור
שמואל א' פרק טו
פסוקים כ"ב - כ"ג

א כ"ב: החפץ לה' בעולות וזבחים
חגה - סמוע מזבח טוב
כשמוע בקול ה'
לקטויג, מחלב אילים

הרמב"ם מורה נבוכים מאמר ג' פרק ל"ב
(בדבריו על הקרבנות מזכיר את פסוקנו. ע' תחילת דבריו בגליון דמה תשי"א,
וכן בעלון ההדרכה לגליונו).

...כאשר היחה זאת העבודה - הקרבנות - על צד הכוונה השניה, והצעקה והתפילה וכיוצא
בהם מן העבודות יותר קרובה אל הכלונה הראשונה ההכרחית, הוסיף ב"ד שני הסינים
הפרט גדול. והוא שהקרבת הקרבנות אע"פ שהם לשמו דה' לא יחויב עלינו בכל מקום
ובכל זמן ולא טבעה היכל כאשר יזדמן ושיקריב מן שזדמן - "החפץ ימלא את ידו" -
אבל באשר כל זה, עלינו והוסיף בית אחר, "אל המקום אשר יבחר ה'" ואין מקריבים בזולתה.
אמר: "השם לך פן תעלה עולותיך בכל מקום אשר תראה" - ולא יהיה כהן אלא זרע
המיוחד - כל זה הענין למעט זה המין מן העבודות, שלא יהיה סמנון אלא מה שלא נזכר
חמלתו להציתו לגמרי. אבל התפילה והתחנה היא מותרת בכל מקום ובכל מי שיזעק
וכן הציתה והמזוזה והתפלין...

ובעבור זה הענין אשר גליתי לך נמצא הרבה בספרי חנביאים שמוכיחים בני אדם על
רב השתדלותם והתחזקתם להביא קרבנות ובארו להם (חנביאים) ... שה' אינו צריך
אליהם. אשר שמואל "החפץ לאלוקים בעולות וזבחים כשמע בקול ה'" (שמואל א' כ"ד)
ואמר ישעיה (א') "למה לי רב זבחיכם". ואמר ירמיהו (פרק ז') "כי לא זבחי יין
אבותיכם ולא צויתים ביום הוציאי אותם מצרים על דברי עולה וזבח כי אם
הדבר הזה צוית אתנו לאמר: שמעו בקולי..."

וכבר הוקטה זה המאמר בעיני כל מי שראיתי דבריו או שמעתיים. ואמר: "איך יאמר
ירמיה על ה', שלא צונו בדברי עולה וזבח?" אמנם כוונה זה המאמר (דברי ירמיה)
כפי אשר בארתי לך, שהכוונה הראשונה אמנם היא שתטיגרינו ולא העבור זולתי וזאת
המצוה בהקרבה אמנם היתה (אטעני) בעבור שתעלה בידינו זאת הפנת ובעבודה העתקה
אלו העבודות למי עד שימחה טע"ז ותתקיים פנה יחודו. והנה באתם אתם נבטלתה
התכלית ההיא והתחזקתם במה טבעתם בעבודה (בקרבנות) וחוא (=עד שהגעתם לידי כך)
ספקתם (=הייתם, מסופקית) במציאותנו. "כחטו בה' ויאמרו לא הוא" ועבדתם ע"ז
"וקטר לבעל ועבד אלוהים אחרים ובאתם אל הבית..." ונארתם מכובים אל היכל ה'
ומקריבים הקרבנות אשר לא היו מכובים לכוונה ראשונה.

ולי בפרוט זה הפסוק פנים אחרות וחוא מביא לזה הענין בעצמן אחר זכרוננו.
והוא: כבר התבאר בכתוב ובקבלה (בתורה טבע"פ ובתורה חבכתב) שבתחילת מצות
טבצטוינו בה לא היו בה דברי עולה וזבח כלל. (ואין צריך שתסריד את שכלך בפטה
מצוינו, כי היא היתה לסבה מבווארת גלויה כמו שאני עתיד לבאר... ועוד שהמצוה
היתה בארץ מצרים והמצוה חרטום אליה בזה הפסוק בירמיתו הוא מה טבצטוינו בו,
אחר יציאת מצרים) ולזה התנה בזה הפסוק האמר: "ביום הוציאי אותם מארץ מצרים"
כי תחילת צווי שבא אחרי יציאת מצוינו הוא מה טבצטוינו בו במרה "אם שמע תשמעו
בקול ה' אלוקיך... שטם לו חק ומשפט" - שבת ודיגיט... הנה כבר התבאר לך
שהמצוה הראשונה לא היו בה דברי עולה וזבח - אחר שהם על צד הכוונה השניה.
והוא אשר נאמר בתחלים על צד ההוכחה לאומה בסכלותה הכוונה הראשונה ולא היתה
מבולת בינה ובין הכוונה השניה אמרו (החליון ב' ז-ט) "שמעה עמי ואדברח ישראל
ואעידה בך: לא על זבחין אוכתיך ועולותיך נגדי טמיה, אם אקח מבייתך פר מסכלאותיך
עתודים, כי לי כל חיתו יער בחסות בהררי אלף... אם ארעב לא אוסר לך, כי לי תבל
ומלוואה. האוכל בשר אבירים ודט עתודים אטתח.

xx 1) הרמב"ם מביא את פסוקנו יחד עם ישעיה א' (י"א-י"ד) ועם ירמיהו
ז' (כ"א-כ"ג). חסבר היט מלבד המגמה המשותפת שרואה הרמב"ם בפסוקים
אלה, גם הפרט במגותיהם?

xx 2) הרמב"ם מביא את פסוקי תחלים נ' (ז' - י"ג) בגפרוד מן הפסוקים החק,
בקטע האחרון. חסבר, במה מונה הוא מאלות והפסוקים שהביאו בקטע השני,
שמטונו כך וזפריד ביניהם?

/-

ואון ותרפיט הפצר

ב. כ"ג: כי חטאת קסט מרי

רמ"ק ד"ה כי חטאת קסט מרי: חסר כף הדמיון... וכתרגום יונתן "ארי כחודבת גבריא דטאלין בקסטא כן חובת כל גבר דמסרב על פתגמא דה", וכחובי עמא דטעו בתר טפוחא (ע"ז), כן חובת כל אונט דפצר ומוסיף על מילי גביא, כלומר כמו שחטא קסט הוא חטאה גדולה, כי הוא מסיר בטחונו מה' ונותן בטחונו בקסט, כן היא חטאת גדולה חטאת מרי והוא מי שמורה פי האל ואינו עושה מה שצוהו, כי אחרי טעבה על מצותו הרע הוא כופר בו ומסיר בטחונו ממנו ואומר, כי אין בידו להטיב ולהרע, לפיכך לא יירא ממנו לעבור על מצותו והרי הוא כעובד ע"ז, וכתרפיט שהוא גם כן חטאת גדולה - כן הוא חטאת גדולה הפצר והוא מי שעובר על רצון המצוה אותו, כמו שפרטבו.

אברבנאל ... ואני אחטוב בפרוטו דבר אחר. הלפי טסאול היה טוען טעסה מה טראוי, וכי מה שהביא את אנג חי היה הראוי לכבודו ולהודיע מעלת הנצחון, ומה שלקחו מהטלל היה לתכלית טוב, לזכוה לה', הסיבו טמנאל חאין הדבר טוב או רע מפאת עצמו, כי אם כפי מה טיסכיו עם הצורי האלוקי, כי יש דברים הרבה טאיגט רעים טפאת עצמם כה אם בבחינת ההזרה האלוקית אשר הזהיר מעשותם, ובעבור זה יוחס אליו החטא במה שעבר על מצוה ה', **טמה** הצד היו מעטיו רעים וחטאים לה'. מאד, וזה טאמר "כי חטאת קסט מרי", ר"ל החטא והפטע אשר היה בקסט איגו טצד עצמו, כל טוב הוא לאדם טיחוד לדעת מה יהיה באחרית הימים, ואין הקסט דבר זולת זה, ואמרו חז"ל "איזה הוא החכט? הרואה את הנוולד!" אבל חטאת הקסט הוא המרי, טהאדם ממה את פי ה', "ואון ותרפיט הפצר", שחטאת האון ותרפיט אינו במה שיטעה האדם לדעת העתידות, כי אם במה טהאדם ההולך אחיהם מפציר בהם ומהרהר בהם ועובר על דברי ה' טאמר הקסט ותרפיט.

הרליך: מקרא כפטרטו: מפני טהיה טאול טתאמץ להכרית הקוסמים בארב מן הארץ, ובעשותו את הדבר הזה גלה את הרע בעיניו, מדמה טאול חטאת מרי לחטאת הקסט והוא טודד את הרע בעיני ה' במדת העושה הרע.

- 1) מה הקט? בפטוקנו טרצו טלטתם לייטב?
 - 2) מהי חולטת פרוטו טל כל אחד מהט?
- (שים לב ביחוד לדבריהם המתמיהים שבדברי אברבנאל!)

ואון ותרפיט הפצר

ג. כ"ג: כי חטאת קסט מרי

ר' יוסף אלבו ספר העקרים טאמר רביעי פרק כ"ה: דרכי התשובה טבהם יטהר האדם מעונותיו ויזכה מחטאתו לפני אדוניו, הנה הם שיתקן המחשבה והדבור והמעשה. המחשבה - שיתחרט אדם מעונותיו. הדבור - שיתודה על פשעיו. המעשה - שיקבל עליו ולא ישוב לכסלה, אבל יעשה מעשים טיורו שהמעשים הראשונים היו בטעות ובבלאי דעת... ..

והדברים המובעים והמעכבים את התשובה הם שלטה: העלמת החטא, וההתנצלות, ואהבת המסור והכבוד. והוא מבואר טכל אחד טאלו מעכבין את התשובה. העלמת החטא - טמי שלא יכיר או ידע טוטה, לעולם לא יתחרט ולא ישוב בתשובה, כמו שהחולל כל זמן שלא ירגיש או ידע טוטה חולה או אפטר לו טיתרפא, לפי טלא יבקט לעולם רפואה. וכן החוטא אם לא ידע טחטא - לעולם לא ישוב בתשובה... ..

וההתנצלות - גוז כן מבואר ענינו טהוא טוכע התשובה, טאם יחטוב החוטא טיורעיל ההתנצלות במה טחטא, לעולם לא יתחרט ולא יתודה עליו. וזה בקרא "מכסה פשעיו" שעליו אמר שלמה (משלי כ"ח): "מכסה פשעיו לא יצליח", חכמיו חטא הוא כטאדם תולה חטאו בדבר אחר, אחר איוב (איוב ל"א) "אנח כסיתי כאש פשעי, למסור בחובי עובי"; וזה לפי טאדם הראשון התנצל על חטאו וטמר (בר' ג') "האשה אשר נתת עמדי היא נתנה לי מן העץ ואוכל", ולא הופל לו והתנצלות כלל, לפי טחטכל ביתן באדם להיות וטיד עיניו על דרכיו טלא יחטא... ..

ואהבת המסור והכבוד הוא מעכב את התשובה, וזה, טאף אם יחוב בתשובה, אם התשובה היא בטבת חועלת המסור או בעבור הכבוד, איבה תשובה, וזה, כי כטיקבל עליו טלא ישוב עוד לכסלה צריך טיהיה זה לאהבת ה' ית' בלבד, לא לזולת זה כלל... ..

ולפי טהיותו תשובת טאול כטחטא בעמלק חסרה אלו טטלטה תבאים: אע"פ שהודה חטאו לסמואל טדי פעמים וטמר "חטאתי", לא נתקבלת תשובתו כלל וזה, טבתחילה היו מכתיט החטא ולא היה מכיר טחטא, כי כטאמר לו סמואל (י"ט) "ולמה לא שמעת בקול ה'?" ה' חטאי: (פס' כ'): "אשר טמעתי בקול ה' ואלך בדרך אשר שלחני ה'... .."
וכטאמר לו סמואל טהיה חוטא ב"הפצר" והוא יתח טמה חטא ב"מרי" הראשון עצמו, טהיה עיקר החטא, וטמר לו: "כי חטאת קסט מרי, ואון ותרפיט הפצר", שהמרי טהוא עיקר החטא הוא כמו חטאת קסט והפצר טהוא מפציר לומר "לא חטאתי" הוא כמו און ותרפיט, טהוא חטא ע"ז והוא יתח קסה טחטא... ..

- 1) הוכח מן הפטוקים טבעדות היותו חטוב טאול אותט חלטה תבאים הנדרסיט מפני אותט דבריה המובעים והמעכבים את התשובה!
- 2) כיצד מפרט ר' יוסף אלבו את פטוקנו, האנו מטכיהו הוא עם אחד מן ו' רופיט שתובאו בטאולט ב ער בטה פטלטט?